

Skolverket - HRV Komvux.mp3

Speaker 1 [00:00:01] Det här är en podcast från Skolverket.

Rafaela Stålbalk Klose [00:00:15] Från och med juli 2022 står hedersrelaterat våld och förtryck med i läroplanen för den kommunala vuxenutbildningen. Men rent konkret, hur gör man det? Det ska vi prata om i den här podden. Vi har valt att göra ett nedslag i Malmö där vi har med oss Yerk Liveröd. Du jobbar som rektor på Komvux i Malmö SFI, hej.

Yerk Liveröd [00:00:37] Hej.

Rafaela Stålbalk Klose [00:00:37] Och Anna Windeleff Gustavsson. Du jobbar bland annat som förstelärare och undervisar på barn och fritidsutbildningen. Hej och välkommen!

Anna Windeleff Gustavsson [00:00:44] Hej.

[00:00:44] Jag heter Rafaela Stålbalk Klose. Anna, du undervisar ju elever på barn och fritidsutbildningen. Hur gör du för att arbeta med frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck i undervisningen rent konkret?

Rafaela Stålbalk Klose [00:00:58] Ja på barn och fritidsprogrammet så finns ju likabehandling och jämställdhet och normkritik helt naturligt i de flesta kurserna, så det har vi ju jobbat med i årtal kan man säga. Men kanske har det blivit lite mer accentuerat nu eftersom fokus på hedersrelaterat våld har ökat i Malmö stad också.

Rafaela Stålbalk Klose [00:01:21] Finns det ämnesområden som du ser som särskilt viktiga att lyfta fram för det förebyggande arbetet? Och vilka skulle de i så fall vara?

Anna Windeleff Gustavsson [00:01:30] Alltså jag tror att jämställdhet, könsroller.

Rafaela Stålbalk Klose [00:01:34] Och hur pratar du då om just de här frågorna som är utmanande?

Anna Windeleff Gustavsson [00:01:41] Vi tittar ju mycket på filmer, filmklipp och sedan diskuterar vi utifrån det.

Rafaela Stålbalk Klose [00:01:46] Och tänker att det kanske uppstår spänningar ibland så här på undervisningen när man tar upp den här typen av frågor. Hur hanterar du utmaningarna som som lärare?

Anna Windeleff Gustavsson [00:01:58] Ja eleverna är för det första mycket intresserade. Så intresserade så att det är alldeles tyst i klassrummet, de lyssnar. Och min erfarenhet är att det sällan uppstår någon synlig spänning. Men tystnaden kan ju vara ett tecken också på att det finns en spänning. Vi har elever med olika bakgrund och erfarenheter och det är ju bra för diskussionen men ibland kan det vara hämmande för dem som känner igen sig i hederstänket. Jag tror det är viktigt på lektion att aldrig tvinga någon att prata men som sagt medvetandegöra. Och att just distansera med film så att man får leva sig in i någon annans situation istället för att det blir så mycket fokus på ens egna tankar.

Rafaela Stålbalk Klose [00:02:42] Och som lärare då, har du kunnat fånga upp fall där någon elev utsätts för hedersrelaterat våld eller förtryck, eller kanske är den som förtrycker och hur har du då hanterat den här situationen?

Anna Windeleff Gustavsson [00:02:56] Jag kan inte göra mycket mer än att lyssna och skicka vidare till kuratorn om det är stora problem så klart. Vi har ju nyligen anställt en elevkoordinator också som kan fånga upp en hel del. Men det som ibland händer är att jag ber eleven stanna kvar efter lektionen för att jag är orolig för någonting och så pratar vi. Men ibland kommer de själva smygande när de andra har gått hem och vill berätta någonting. Att till exempel det där som vi pratade om i dag, det har jag varit med om, har hänt.

Rafaela Stålbalk Klose [00:03:29] Tack för det! Yerik Liveröd, du jobbar också inom skolväsendet. Du är rektor och har bland annat ansvar när det gäller de här frågorna. Spontant, vad tänker du om det här som Anna berättar om sin undervisning?

Yerik Liveröd [00:03:43] Jag tänker väl främst på det som du nämner Anna att det finns mycket en lärare ska ta upp i de här frågorna, det är sånt brett spektra. Och det får man vara ödmjuk för, man hinner inte gå på djupet med funktionsnedsättningar exempelvis om man samtidigt ska ta hbtqia-frågor. Utan här gäller det att vara lite ödmjuk och låta det ibland vara spontant, det som dyker upp. Men det är jättemycket som en lärare förväntas behandla i sitt klassrum.

Rafaela Stålbalk Klose [00:04:06] Hur kan man, du då som rektor, bidra för att skapa goda förutsättningar för att Anna och andra lärare ska kunna arbeta på liknande sätt i klassrummen?

Yerik Liveröd [00:04:18] Anna har ju förmånen att inte ha mig som rektor så hon slipper ju det men vad gäller de som jobbar hos mig. Läroplanen pratar ju väl mycket om kunskap hos eleverna och ska vi kunna ge eleverna kunskap så måste vi själva ha kunskap och det är mycket att lära sig. Jag måste göra det möjligt för mina lärare att få den kunskapen, ta in sakkunniga som berättar om skillnaden på hedersrelaterat våld och våld i nära relationer. De ligger nära men de är inte samma sak. Vi måste, som du Anna nämner, se till att vi hittar rätt material och metoder, för det ska inte varje lärare behöva reda ut själv utan man kan tipsa varandra, där organiserar jag. Och sen måste jag förbereda mina lärare på det oväntade, det som plötsligt uppstår. Anna, du pratar om en mer planlagd undervisning i de här frågorna, men ibland uppstår de bara i ett klassrum. Hur tacklar jag det? Var går jag in och vad är acceptabelt att uttala i ett klassrum osv. Det måste vi prata om på min arbetsplats om och om igen och det blir aldrig färdigt. Jag är inte här för att jag bäst i klassen på de här frågorna, utan jag har precis lika dåligt samvete som alla andra i skolväsendet över att man inte gör tillräckligt. Så tycker alla i skolan, vi borde göra mer. Och vi kanske kan hjälpa varandra.

Rafaela Stålbalk Klose [00:05:30] Och vad säger du är de främsta vita fläckarna vad gäller liksom just kunskap gällande de här frågorna inom området där du jobbar?

Yerik Liveröd [00:05:41] Ja jag jobbar ju med svenska för invandrare och det betyder att våra elever inte har ett gemensamt språk med oss. De kan ju sina modersmål och vi håller på att lära oss svenska, men vi måste hitta ett slags brygga där vi kan prata om oerhört komplexa saker på ett ganska tillgängligt sätt. Det är en utmaning och att hitta material kring det, utan vi får bygga ganska mycket material själva och så. Och det tar sin tid. Vi ska inte behöva uppfinna hjulet varje gång utan vi ska dela med oss.

Rafaela Stålbalk Klose [00:06:11] Och vi gör ni det? Var hittar ni era verktyg?

Yerik Liveröd [00:06:15] Vi försöker vi se vad som funkar och vad som inte funkar och så måste vi anpassa oss. Den nya läroplanen som vi är här för att prata om den har ju mycket mer exakta skrivningar, inte bara om hedersrelaterat våld, utan även om en slags normmedvetenhet. Vi måste prata om den arbetsmarknad som finns för kvinnor och män. Vi måste prata om lika behandling och sånt där. Så det igen, det är ett väldigt brett spektra som varje lärare förväntas av styrdokumenterna ta hand om samtidigt som de ska undervisa i sina ämnen. Barn och fritid, barnomsorg för Anna eller svenska för invandrare för mina elever, lärare.

Rafaela Stålbalk Klose [00:06:53] Har du några konkreta råd kring hur man som ledning, som rektor kan stötta sin personal i det här arbetet?

Yerik Liveröd [00:07:01] Ja, vi är lekmän. På en skola är man pedagoger, man kan sina ämnen, men ta in sakkunniga. Försök inte själva låta likabehandlingsgruppen eller jämställdhetsgruppen dra hela lasset, ta in sakkunniga. Gör det inte vid ett tillfälle utan gör det vid flera tillfällen. Följ upp, för ni vet alla man har en dag om sopsortering och sen är det bra och sen glömmer alla sopsortera nästa vecka. Samma här, försöka hålla i. Men ska man hålla i en sak då måste man släppa andra och det är svårt. Styrdokumenterna är ganska tydliga på att vi ska göra allt det där och då får man försöka fokusera på vad behöver vi mest, vad behöver våra elever mest?

Rafaela Stålbalk Klose [00:07:41] Och när det gäller då det här systematiska kvalitetsarbetet, hur har ni lagt upp det när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck?

Yerk Liveröd [00:07:50] Det första vi gör det är ju såklart att bekanta oss med samtliga nya skrivningar. Där finns det skrivningar om grundläggande kunskaper i arbetsmarknaden där finns det skrivningar om den här normmedvetenheten och jämställdhet och så vidare och hedersrelaterat våld. Så vi måste först se hela bilden och sedan så kommer vi det som vi pratar om här, vi tar in sakkunniga som berättar för oss om hedersrelaterat våld, för vi lekmän tenderar ha en ganska snäv bild av vad det är. Det är flickor som inte får ett och annat, men det här berör flickor och pojkar, män och kvinnor, könstillhörigheter och så vidare över hela spektrat. Det är inte en kultur som har heder. In med sakkunniga, ge oss kunskap och sen tar vi vid med det vi gör bäst, att möta våra elever. Mina lärare och experter på sina egna elever, där de bäst. Men de behöver redskap och det är mitt jobb att se till att det blir så. Systematik frågar du om, ja det är svårt. Det är alltid svårt, det är alltid något man brottas med. Men vi försöker följa upp och vi gör enkäter och gruppintervjuer med eleverna och så vidare. Vi pratar med personalen, vi kollar upp hur det går, vi tipsar varandra och sedan så tar vi oss vidare därifrån. Det kommande året kommer att handla ganska mycket om hedersvåld, hedersrelaterat våld men också naturligtvis om könstillhörighet och sexuella läggningar och sådant där som vi också behöver ta några steg framåt.

Rafaela Stålbalk Klose [00:09:17] Vilka framgångsfaktorer ser du i arbetet som ni har gjort och vilka har varit de största utmaningarna? Det har du ju i och för sig kanske redan nämnt.

Yerk Liveröd [00:09:25] Ja den utmaningen för lärarna, det är ju tid och omfattning och sånt där. Men framgångsfaktorer det är ju faktiskt de sakkunniga å ena sidan, men också att börja prata om de farhågor vi har kring de här ämnena. Att prata hedersrelaterat våld. Det är man ofta lite rädd för, man är rädd för trampa på ömma tår såklart, för de går ju ganska nära en del andra lagstiftningar. Vi har diskrimineringslag och rätten till religionsfrihet och yttrandefrihet och så vidare. Så där gäller det att vi pratar om hur man kan lägga upp det här, både det planerade som Anna pratar om och det spontana. Ett evigt diskuterande men det får inte stanna i det utan det måste från diskussionen gå ut i att man prövar och kommer tillbaka säger det gick åt pipan, det funkar inte, de blev tysta. Eller det här gick ganska bra, eller de blev engagerade. Sen får man följa upp det med eleverna och lärarna.

Rafaela Stålbalk Klose [00:10:16] Anna Windeleff Gustavsson, du nickar för fullt här. Hur reagerar du på det som Yerk säger?

Anna Windeleff Gustavsson [00:10:23] Jo men det är ju precis som Yerk säger. Det är bara att vi på barn och fritid nu råkar ha förmånen att ha det här inskrivet i våra kurser. Så där har vi verkligen en stor förmån och att vi kan ta upp det många gånger. Precis som du Yerk så räcker det inte med att ha en temadag och sedan är det check på det, utan det behöver ju nötas in på något sätt.

Rafaela Stålbalk Klose [00:10:47] Och hur skapar en i en trygg utbildningsmiljö för era utsatta elever? Frågan om både till Yerk och till dig Anna.

Yerk Liveröd [00:10:57] Det som Anna säger, alltså man varseblir ju att en elev inte mår bra men sen kan det bli ganska svårt att ta reda på varför och det är väldigt sällan en orsak heller. Utan vi har också kuratorer. Det ska sägas att det är något som vi i Malmö har fastän vi inte måste ha det. Vuxenutbildningen har ingen elevvård så som ungdom och barnskolorna har. Men vi har det för att vi behöver ha det. Det är också en sak vad skolan kan och bör göra, den tar också slut. Så vad vi måste veta, alla som jobbar på en skola, är vilka andra instanser kan vi vända oss till för att den här personen ska få hjälp? Den är elev när den är i skolan, den är elev när den jobbar hemma med skoluppgifter. Men vi räcker inte alltid till och det måste man också vara ödmjuk inför. Så att har vi kontakter, till exempel med andra myndigheter eller civilsamhället, kvinnojourer och så vidare, så kan det vara ett bra sätt att gå in. Vi jobbar ganska nära med RFSL här i Malmö kring HBTQIA-invandrare i mitt fall, jag har ju svenska som invandrare, och deras utsatthet. Vad kan vi göra för att göra deras skolgång och därmed deras liv tryggare? Så man gör så mycket man kan och vi gör vad vi ska men vi måste också se att vi tar slut någonstans och då kan vi inte lämna eleven, utan då måste vi hjälpa dem och komma vidare. Det kräver också kunskap. Vad finns det för andra ställen som kan hjälpa den här personen?

Rafaela Stålbalk Klose [00:12:23] Har du någon kommentar på det Anna?

Anna Windeleff Gustavsson [00:12:24] Ja men det är ju helt rätt alltså. Men det är framför allt som lärare kan man ju inte göra mycket annat än att vara lyhörd och försöka förstå vad det är för någonting som är fel hos elever som är borta mycket till exempel, det kan ju vara ett tecken.

Yerk Liveröd [00:12:38] Det kan vara ett tecken.

Anna Windeleff Gustavsson [00:12:39] Eller att de får mycket samtal, måste hela tiden springa ut. Det har vi ju varit med om, elever som varit kontrollerade hemifrån. Är du verkligen på skolan nu? Vad gör du där? Är det killar där också och lite såna där grejer. Men att vara lyhörd för det och att just ha kontakt med kurator vid de tillfällena vi märker att det påverkar studierna.

Yerk Liveröd [00:13:03] Jag skulle vilja slå ett slag för en grupp man sällan pratar om när det gäller likabehandling av värdegrundsfrågor och det är syvarna, studie och yrkesvägsledarna. Läroplanen vill ju att vi ska öppna horisonten för vuxenutbildningens elever oavsett vilken könstillhörighet de har och då är syvarna väldigt viktiga för att kunna peka för kvinnor och män på andra ställen att jobba än de de kanske har med sig föreställningar om att de ska jobba på. Så det kan ju vi prata om men syvarna kan lotsa en kvinna till en busschaufförsutbildning, en man till barnomsorg, barn och fritid och så vidare. För att det är kanske det som passar dem bäst. Där kan vi måla en lite större karta och säga men du kan också jobba som det här och tjäna så mycket pengar. Så där, syvarna ska man inte tappa bort. Alla på en skola omfattas av läroplanen och då skulle jag vilja slå ett slag för att man använder sina syvare också i likabehandlingsarbetet.

Rafaela Stålbalk Klose [00:14:00] Så avslutningsvis, vilka är era bästa råd till andra för att arbeta mot hedersrelaterat våld och förtryck i sina verksamheter? Vi börjar med dig Anna.

Anna Windeleff Gustavsson [00:14:11] Medvetandegörande som jag har kört nu ett antal gånger. Dels om lagstiftningen men också om att man har ett ansvar för, på våran utbildning då, små barn att vara en förebild. Och sen att inte backa för svåra frågor även om det blir dödost i klassrummet eller även om det kan bli bråk. Jag har inte varit med om det själv, men det skulle ju kunna bli kanske lite ordväxlingar där och ändå ta upp det här gång på gång. Jag tror också det här "upprepning i kunskapens moder" som det heter. Många gånger, säga det många gånger.

Rafaela Stålbalk Klose [00:14:48] Och Yerk?

Yerk Liveröd [00:14:49] Upprepning är kunskapens moder, men hjälp är kunskapens fader. Ta in hjälp så, du behöver hjälp. Ingen klarar det själv och ha tålmod och det är lättare sagt än gjort. Jag skulle vilja tillägga en sak om jag får. Ofta kan det vara så att de som är mest utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck inte kommer till vuxenutbildningen för de tillåts inte studera. Så att vi jobbar med dem vi kan nå men samhället får inte glömma att det finns många, jag vet inte ens hur många, men många människor där ute som inte kommer till oss som vi inte når på grund av hedersproblematik. Och det är någonting för hela samhället att fundera på, hur man når ut till dem som ännu inte etablerat sig i samhället, som hålls utanför av familjemedlemmar eller strukturer i samhället.

Rafaela Stålbalk Klose [00:15:39] Och med de orden så avslutar vi dagens podd. Tack så jättemycket till dig Yerk Liveröd.

Yerk Liveröd [00:15:45] Tack så mycket.

Rafaela Stålbalk Klose [00:15:46] Och till Anna Windeleff Gustavsson.

Anna Windeleff Gustavsson [00:15:48] Tack så mycket.

Rafaela Stålbalk Klose [00:15:49] Tack för att få vara med här i dag. Om du vill veta mer om att motverka hedersrelaterat våld och förtryck, gå in på www.skolverket.se. Jag heter Rafaela Stålbalk Klose, och stort tack till dig som har lyssnat.